

Iluliaq

Föreningen Sverige-Grönlands medlemsblad

Nr 1/09

Familjen Lynge speglar kolonitiden, sid 4

Anrik gruva på väg att öppna igen, sid 6

Kulusik - en oas mitt i packisen sid 10

Bättre framtid för barnen

En vinter bodde jag i Uummannags sporthall.

Redan första dagen stod en klunga syskon med näsorna tryckta mot det jättelika köksfönstret och följde intresserat mina förehavanden.

Jag bjöd in dem på juice och för dagen inköpta kex. Denna enkla gest blev början på en flera månader lång tid som fodermamma. Ja det var kanske inte i min egenskap av trygg och inklämmande mor som jag fick en plats i deras liv, utan snarare var det mina ätliga resurser som lockade. De här barnen var ständigt hungriga. Som en flock hundar, med storasystem som den självskrivne ledaren, kastade de sig över smörgåsar, kex, godis och annat ätbart. Deras föräldrar såg jag däremot aldrig röken av.

Vart sjätte barn på Grönland går hungrigt till sängs och en tredjedel av alla barn mår dåligt på grund av övergrepp, försumlighet och social misär. Det visar den nyligen avslutade undersökningen

Barn i Grönland. Och Landstyret har i åratal valt att blunda eller titta bort trots att alarmerande fakta legat på bordet. Nu har det gått så långt att Unicef ställt de grönländska politikerna vid skampålen. Grönland överträder FN:s barnkonvention. Det är kraftord som satt eld i baken på både grönländska och danska politiker. ”Nu är det slut med rapporter. Dem kan inte barn äta” har Lars Emil Johansen rutit till i Folketingets grönländsutskott.

Lagstiftningen står redan på familjens och barnens sida och nu behövs en nationell handlingsplan som samlar alla inblandade organisationer i arbetet att förbättra livsbetingelserna för barnen. ”Vi ska gå till roten med problemet” lovar landstingsförmannen Hans Enoksen. ”Vi ska ta reda på vem som svälter och hjälpa familjerna”. Skolmat och föräldrastöd är några av de åtgärder som Landstyret vill verka för. En bra början kanske. ...

Sylvia Hild

Iluliaq

En tidning från Föreningen Sverige-Grönland. www.sverige Gronland.com

Redaktionen består av:

Ordförande Sylvia Hild, Helgagatan 36, uppg 6, 118 58 Stockholm

Telefon: 08-640 06 14, e-post: sylvia.hild@comhem.se

Sekreterare: Joel Åsblom, tel: 08-740 68 78, e-post: asblom@rocketmail.com

Föreningens kassör är Mats Gullberg, tel: 08-660 91 79, e-post: matsgullberg2003@yahoo.se

50 år efter "Grönlands Titanic"

I år har det gått 50 år sedan en av Grönlands värsta fartygskatastrofer inträffade. Men fortfarande finns många oläkta sår.

Det nybyggda "osänkbara" fartyget Hans Hedtoft avseglade 29 januari 1959 klockan 21.15 från Qaqortoq och sågs aldrig mera till.

Dagen efter, klockan 13.46 meddelade telegrafisten Carl Dejligbjerg att skeppet kolliderat med ett isberg. Det sista meddelandet kom klockan 17.41 och löd: vi sjunker långsamt.

Det skulle dröja till 7 oktober samma år innan det enda återstående minnet efter vraket dök upp. Då flöt ett av fartygets livbojar iland på Island.

Men många år efter förlisning kastade händelsen mörka skuggor över både Grönland och Danmark. Anhöriga till de 95 omkomna lurades nämligen på en stor del av de pengar som utlovats av danska myndigheter.

Märklig hantering

Lagom till 50-årsminnet av detta haveri kommer boken *Skibet der forsvandt* där ett par danska journalister grävt upp en rad fakta som rör myndigheternas märkliga hantering av olyckan.

Månaderna efter förlisning startades en större insamling till offrens anhöriga där man lyckades få in 3,7 miljoner danska kronor vilket var ett stort belopp för 50 år sedan.

Hans Hedtoft var KGHs mest moderna skepp.

Dessa pengar skulle administreras av Grönlandsfonden genom Grönlandsministeriet där kontorschefen Otto Jensen förvaltade pengarna efter eget huvud. I boken framkommer det nu att de skiftande fondförvaltarna använde mer än två tredjedelar av pengarna för andra ändamål än till stöd för de efterlevande. Grönlandsfonden fanns kvar ända till 2005 och under alla dessa år fick efterlevande från Hans Hedtoft tillsammans bara 5,8 miljoner kronor av fondens ränteintäkter. Samtidigt delades 9,7 miljoner kronor ut till offer för andra olyckor medan fyra miljoner gått till kulturella, sociala och humanitära projekt medan administrationen kostat 1,1 miljoner.

I samband med 50-årsminnet efter Hans Hedtofts undergång hölls en rad minneshögtider både i Danmark och Grönland. I september i år kommer dessutom 95 träd att planteras vid den gamla kyrkogården i Qaqortoq.

Bland de mest kända personerna som försvann i djupet 30 januari 1959 märks den grönländska representanten i Folketinget Augu Lynge. Läs mer om honom och släkten Lynge på sida 4 och 5.

Joel Åsblom

Kolonihistoria i familjen Lynges sken

Svenska Susanne Tupy bor sedan fem år på södra Grönland. Hon är ingift i slakten Lynges som på olika sätt gett avtryck i landets moderna historia. Detta var den röda tråden vid hennes föredrag i Stockholm nyligen.

I somras deltog ett antal av Föreningen Sverige-Grönlands medlemmar på en resa till sydgrönländska Qaqortoq.

Här var en av de lokala guiderna Susanne Tupy från turistbyrå i Qaqortoq. När hon nyligen höll föredrag i Stockholm handlar det mindre om natur och kultur och mer om den politiska utvecklingen fram till höstens folkomröstning då en övervägande majoritet röstade för självstyre.

En av de personer som hon ofta återkommer till är hennes man, Karl Lynges farbror Augo Lynges (1899-1959). Han utbildade sig till seminarielärare och blev tillsammans med Fredrik Lynges den första grönländske representanten till Folketinget efter att Grönlands status som koloni upphörde 1953.

Alluitsoq - en central ort

Denna gren av familjen Lynges kommer från det lilla samhället Alluitsoq (Lichtenau) varifrån Susanne Tupy hämtat många av de bilder som hon beramar föredraget med.

En av bilderna visar en avskedsdelegation på flera hundra kajaker som tar farväl av de sista herrnhutiska missionärerna år 1900.

Alluitsoq, som då stavades Agdluitsoq, var något av centrum för herrnhutarna som byggde samhällets kyrka men vid förra sekelskiftet överlämnade den fort-

Augo Lynges hörde till de 95 som dog när fartyget Hans Hedtoft förliste 1959.

sätta missionsuppgiften till danska Folkekirken.

Susanne Tupy berättar att de som inte vill nöja sig med en tillvaro som fångstman vid denna tid oftast valde en utbildning inom kyrkan, till präst eller kateket (hjälppräst).

– Kateketutbildningen var den enda utbildningen över huvud taget fram till 1925 då den nya profana lärarutbildningen startade vid Ilinniarsissuaq. Ville man bli något annat, inklusive präst, måste man till Danmark och "gå i lära" eller studera, vilket vissa gjorde men de var naturligtvis oerhört få, säger Susanne Tupy.

Augo Lynges avslutade 1921 sin utbildning till kateket och lärare i Nuuk men kompletterade sedan sin utbildning i Danmark. Hans första politiska uppdrag var som kommunalråd i Nuuk under åren 1930-42.

I slutet av den perioden skedde något som på allvar skulle förändra det grönländska samhället. När Danmark ockuperades av Tyskland i april 1940 fattade de danska landsfogdarna på Grönland,

Susanne Tupy på fjälltur i Grönland.

Eske Brun och Axel Svane i samförstånd med Danmarks USA-ambassadör Henrik von Kauffmann beslutet att inte längre lyda order från Danmark. I stället bjöds USA in för att garantera inflödet av mat, olja och andra förnödenheter. USA började då anlägga en rad flygplatser, väderstationer och militärbaser på Grönland.

Ett ljus i mörkret

– Nu fick befolkningen tillgång till en rad nya kläder och varor som man aldrig sett förut.

En sådan sak var fotogenlampan som kunde ersätta den gamla tranlampan och gjorde att befolkningen fick ordentligt ljus i bostäderna, berättar Susanne Tupy.

I ersättning för dessa varor fick USA tillgång till den kryolit (ett material som används vid framställning av aluminium)

Fotogenlampan förändrade mycket.

Herrnhutarna byggde Alluitsoqs kyrka.

Alla finns på plats vid Alluitsoqs strand för att ta avsked av herrnhutarna år 1900.

som bröts vid Grönlands största gruva.

– Man sålde kryoliten för pengar och köpte varor från privata leverantörer. För första gången sen valfångartiden disponerade man sina egna resurser och kunde uppträda som land och som självständig handelspartner, säger Susanne Tupy.

Under kriget fick de grönländska politikerna spela en mer självständig roll som förhandlare med USA och åren efter kriget insåg Danmark att Grönland inte längre kunde vara en koloni. Det skulle dock dröja till 1953 innan Grönlands status som koloni ändrades till en likvärdig del av det danska riket och fick samma status som Bornholm och andra danska öar. 1979 togs nästa steg med hemmestyre och i sommar är det dags att införa självstyre som ett resultat av höstens omröstning då drygt 75 procent av befolkningen röstade ja för denna nyordning.

Joel Åsblom

Nya tider i Marmorilik

Lars Magnusson arbetade som gruvgeolog i gruvan Den sorte engel på 80-talet. Allt sedan dess har han noga följt gruvnäringen på Grönland. Särskilt intressant är det nu när "marmorgruvan" ska tas i drift igen efter 19 års uppehåll. De av föreningens medlemmar som följer Sermitsiaqs webbtidning eller KNR:s och NuukTV:s webbsändningar har troligtvis hört och sett en del inslag om engelska Black Angels Minings försök att öppna den nedlagda gruvdriften vid den Sorte Engel i Marmorilik igen.

Som gruvgeolog i Marmorilik 1981-82 har den Sorte Engel fortsatt att fascinerat mig. Med tanke på Hjemmestyrets ökande fokus på mineraler och olja kan en rapport vara intressant.

När jag återbesökte platsen 2005 hade isen i glaciärtungan ner mot sjön dragit sig så långt tillbaka att en helt okänd, rik fyndighet kommit i dagen. På 20 år hade en åtskilliga meter tjock tunga av is försvunnit och områdets rikedom på mineraler åter gjort sig påmind.

Brytningsrättigheter

Denna gång var det varken Cominco/Greenex, Boliden eller Platinova som var intresserade av gruvdrift utan Angus & Ross, en engelsk gruvfirma.

Efter att 2003 ha fått koncessionen, dvs prospekterings och brytningsrättigheterna, startade bolaget dottern Black Angel Mining, vilken de senaste åren arbetat med att utvärdera fyndigheten samt undersöka om man kan utvinna de stora mängder malm som finns kvar i pelarna inne i gruvan.

Jag har löpande varit i kontakt med BAM och fått den senaste informationen. På grund av den internationella finans-

Gruvarbetarna transporteras i linbana.

krisen har alla större aktiviteter legat nere sedan juni förra året. Detta trots ett par lyckade år med projektering. Ett försök att åter få upp linbanan till gruvvingången har skrinlagts men det som tidigare kallades Hotel Marmorilik är renoverat. Det används för dem som trots allt arbetar där uppe. Just nu har man bara en mindre "crew". Man har också fått igång vissa tjänster som internet och telefon.

Grönt ljus

Efter en finansiell kontrollrevision av Angus & Ross i England 2008 har bolaget fått grönt ljus för att fortsätta men med vissa finansiella begränsningar.

Man hoppas nu att våren 2010 kunna påbörja brytningen av malm från pelarna i gruvan. Eftersom dessa pelare håller upp taket blir det en komplicerad process. När undertecknad lämnade Marmorilik höll en nyanställd gruvmekaniker på att undersöka möjligheten att fylla gångarna med vatten. Tanken var att permanentfrost skulle frysa vattnet till is och på

Pelarna består av 100 procent malm.

så sätt skapa konstgjorda väggar. Tänk er ett parkeringsgarage med upp till 30 meter i tak och inte pelare utan väggar mellan parkeringsytorna, så får ni en känsla för problematiken.

Pelarna består i princip av 100 procent malm varav 15-30 procent bly och 10-20 procent zink. På sina ställen kunde man se blykuber, blyets naturliga kristallformat, med upp till en meter lång sida.

Slimmad drift

BAM har inte för avsikt att starta något som liknar gårdagens Marmorilik eller guldgruvan Nalunaq utan en hårt slimmad och därmed billigare verksamhet.

Man tänker bland annat lägga anrikningsverket uppe i gruvan så att ren malm transporteras ner till marknivå och man slipper att få ett gråberg.

Den nyupptäckta fyndigheten vid Syd-sjöarna kommer inte att bearbetas i första omgången utan först om ett antal år. Det betyder att gruvan kommer att ha mindre påverkan på före detta Ummannaqs kommun än vad Greenex och Bolidens operationer hade.

Utsikt mot det lilla gruvsamhället.

Man eftersträvar också en bättre överlevnadskraft än vad Nalunaqgruvan visade sig ha. Idag är guldgruvan stängd och all personal hemskickad.

Gruvnäring ett måste

Vad betyder då Engeln och gruvidriften för Grönland?

Låt oss se fakta i ögonen. Grönland är ett modernt samhälle och som sådant behövs inte bara fiske- och byggnadsindustrin utan även andra näringsområden. De unga vill se en stabilitet som inte kollapsar på grund av att torsk-, räk- eller hellefisket kollapsar. De unga vill ha modern utbildning och jobb. Därför blir det mycket svårt att avstå från gruvidusti, mineralindustri eller Alcoas aluminiumverk. Idag finns inget annat sätt att få en stabil inkomst för landet.

Lars Magnusson
abc.se/~m8827/green

Grönland bjuder in till datalagring

Tele Greenland har i samarbete med Alcatel-Lucent Submarine Networks lagt en 460 mil lång kabel på havsbotten till Grönlands båda närmaste grannar.

Med den nya kabeln ökar Grönlands bandbredd från 125 Mbit/s (via satellit till 960 Gbit/s.

I dagsläget är det oerhört segt att surfa till webbplatser på gl-domänen, något som jag drabbas av dagligen som aktiv i Föreningen Sverige-Grönland.

Men nu under våren ska det bli ändring på det och den grönländska befolkningen lär få världens snabbaste linor till omvärlden.

Priset för kabeldragningen har uppgått till en miljard kronor och Tele Greenland går nu ut med erbjudanden till omvärlden att börja utnyttja den nya feta linan.

– Grönland är ett perfekt ställe att bygga datacenter. Här råder politisk stabilitet och det finns massor av vattenkraft samt ett kallt klimat som är väl lämpat för kostnadseffektiva kylanläggningar, säger Tele Greenlands tekniske direktör, Jørn Jespersen.

Microsoft till Grönland?

Bland de företag som nu överväger att nappa på Tele Greenlands erbjudande märks Microsoft som under året drar igång en stor satsning på att hyra ut program. Här kommer det att behövas rejåla datahallar för att serva kunder.

Företaget har i dagsläget bara ett datacenter, i staten Washington, men flera är på gång och bland de platser som nu ska undersökas är just Grönland.

Den grönländska it-infrastrukturen är väl utbyggd sedan många år men med 60

Kabelskeppet Ile de Sein vid framkomsten till Nuuk. När atlantkabeln ska dras i land får man hjälp av en kajakpaddlare som drar en lina från skeppet till stranden. Foto: Alcatel-Lucent.

procents ökande internetanvändning är-
ligen är kapacitetstaket snart nått.

Redan 1978 invigdes den första satellitstationen i huvudstaden Nuuk och kommunikationssystemet Inuksat invigdes två år senare. 1996 startade kommersiella internetjänster och sedan 1999 har alla grönländska städer och byar även tillgång till mobila tjänster via gsm-nätet.

Joel Åsblom

Kungen av Thule

Knud Rasmussen framställs ofta som Grönlands store son trots att han bara var 1/16 grönländare. Men han föddes där och blev polartrakternas och inuiternas främste utforskare.

Kurt Frederiksen's stora verk om Knud Rasmussen publicerades första gången 1995 men har nu kommit ut i en reviderad upplaga där författaren lagt till en del material som tidigare inte varit tillgängligt.

Det är en spännande läsning från första sida och ger en ny inblick i Rasmussens liv, inte bara som etnograf och forskare utan även som människa.

På Grönland kallas han Kununguaq – Lille Knud men sågs även som kungen av Thule, den handelsstation som han grundade i det område som idag är en amerikansk militärbas längst uppe i norr.

Ingen enskild person har haft sådan betydelse för de dansk-grönländska relationerna som Knud Rasmussen. Under de senaste par åren har hans liv och forsk-

ningsresor i hela det område som bebos av inuiter, alltså Grönland, Kanada och Alaska åter aktualiserats med filmen *The Journals of Knud Rasmussen*.

Den nya boken går att beställa från borgen.dk och kostar 400 danska kronor.

Joel Åsblom

Oenighet om uran

Borgmästaren i Kujalleq kommun (nya storkommunen för Sydgrönland) Simon Simonsen ser idag uranbrytning vid Kvanefjædet i Narsaq som biprodukt till annan råstoffsutvinning som ett nödvändigt komplement till fiske, fåravel och turism i Sydgrönland.

Han har låtit sig övertygas att brytningen kan ske på ett miljövänligt sätt.

De lokala gräsrotsorganisationerna svarar med ett kraftfullt nej och har kallat till ett uranseminarium. Befolkningen i Narsaq är allvarligt oroade av utvecklingen och saknar en dialog med Hjemmestyret i frågan. Föreningen "Vi säger nej till uran" har bildats med 60 medlem-

mar. Föreningen ska samla in information om uranbrytningens betydelse för lokalsamhället och då bland annat ta del av erfarenheter från ursprungsbefolkningar i andra länder.

I Nunavut till exempel har utvecklingen gått från ett massivt motstånd till en mer tolerant hållning i takt med den stigande arbetslösheten. Gruvbolagen har väl förstått att utnyttja situationen till sin fördel. Men även om Narsaq också har en stor arbetslöshet vill uranmotståndarna inte offra miljön och kommande generationer för kortsiktiga kommersiella intressen.

Kulusuk - packisens vackra ö

Slöjdlären Anne-Mette Holm och några skolbarn från Kulusuk samlade runt sina broderier.

Sedan jag var liten har jag haft en saga med mig. Jag minns den ungefär så här:

För länge, länge sedan, på den tid då husen kunde flyga, var det en eskimåfamilj som kommit långt bort i köld och mörker och vinterstorm.

Jakten hade misslyckats sedan lång tid tillbaka och de hade slut på späcket till sin täljstenslampa. Den goda värmen var borta och nu satt de i totalt mörker och knastrande kyla. De frös och hungrade. Och barnen grät. Mor, mor, grät en liten flicka. Varför är det så kallt och hemskt och mörkt? Tänd lampan, mor. Tänd lampan. Kära barn, sa mamman, vi har ingen olja till vår lampa. Den är slut.

Men, ropade barnet, det finns ju massor av snö! Kan vi inte ta den? Och mamman går ut och hämtar snö. Hon fyller lampan och tänder den, och hyddan fylls av ljus och värme! Så återvänder livet till familjen i hyddan. Nu finns det hopp. En fladdrande låga lyser upp allas ansikten.

Men utifrån mörkret kommer en man med sin släde och sina hundar. När han klivit in i hyddans ljus och värme, slänger han en kort blick på lampan och säger: Snö kan inte brinna. Och lampan slocknar.

Egentligen tror jag, att det var just den sagan som gjorde att jag började intressera mig för Grönland. Inte diskussionerna om klimatförändringar, om smältande glaciärer och forskning, inte Grönlands självständighet, isbjörnar och säljakt, spännande flora och fauna, eller Grönlands historia och fantastiska natur. Nej, det var nog den där korta sagan om fantasins kraft. Och så hamnade jag på Kulusuk!

En vacker ö

Kulusuk är en liten vacker bergig ö utanför östra Grönland.

Den ligger längst ut mot storisen; packisbältet utanför Grönlands östkust och när det blåser utifrån havet blir det verk-

Anne-Mette Holms snöugglor.

ligt kallt i Kulusuk. Kulusuk ligger väster om Ammassalikfjordens inlopp och Ammassalikeskimåernas bosättning var helt okänd för den övriga världen, fram till 1884 då Gustav Holm kom i en umiaq (kvinnoåbåt) på sin berömda expedition. I alla resebroschyrer presenteras Kulusuk som ”en av världens mest isolerade boplatser” och ”ett av världens mest otillgängliga samhällen, befolkat av fiskare och säljägare.”

Under sommarmånaderna har Kulusuks lilla flygplats dagliga flyg- och helikopteravgångar, men från mitten av september till slutet av juni är det bara två avgångar i veckan, onsdag och lördag och då tvingas man ofta stålla in p.g.a snöstormarna under den här perioden.

Att jag kom hit tackar jag Sylvia Hild och Anne-Mette Holm för, och för den delen Sveriges Författarförbund som gav mig resestipendiet. Sylvia Hild, ordförande i Föreningen Sverige-Grönland förmedlade kontakten med den danska läraren, Anne-Mette Holm i Kulusuks skola.

Anne-Mette och jag mailade fram och tillbaka till varandra innan jag reste till Grönland och jag blev inbjuden till hen-

nes hem och hennes skola. Det gjorde, att när flygplanet gick ner mot

Kulusuks flygplats, kände jag inte att detta är en exotisk otillgänglig plats, utan; här bor en blivande vän. I något av de där små husen, blå, röda, gröna, gula, där bor Anne-Mette och runt om bor hennes elever med sina familjer. Här lever människor som jag ska få möta. Nu får jag lära mig något nytt.

Skola utan årskurser

På Kulusuk bor omkring 300 personer och skolan hade, när jag var där, 65 elever.

Här finns två specialklasser och fem årskurslösa undervisningsgrupper. Barnen går i skolan upp till årskurs 10 och kan därmed få sitt avgångsbetyg. Detta är ovanligt bland Grönlands bygdeskolor. I de flesta skolor går barnen bara till åk.5 eller åk 7. För vidare studier måste barnen från Kulusuk lämna sin ö för att studera i Västgrönland eller Danmark. Det händer också att unga grönländare studerar vidare i Skandinavien och Kanada. Många längtar häftigt hem och återvänder. Jag kan förstå den längtan. Längtan till vattnet, isen, bergen, friheten och friskheten, till kajaken och till sälarnas blanka ögon. Men där finns också arbetslöshet och alkoholism och, trots naturens vida vidder, begränsade horisonter. Här gör Anne-Mette en stor insats, samtidigt som hon själv säger: Det är en stor förmån att få bo så här vackert och inspirerande, när man själv är utövande konstnär.

Anne-Mette är slöjdlärare i skolan, konstnär och designer. Hon har bland annat designat flera vackra linnehanddukar som vävts upp på Ekelunds väveri här i Sverige. Tråkigt nog kan man inte köpa dem här, bara på Grönland. Anne-Mette har också vävt fantastiskt vackra mattor eller snarare bildvävar. Två av dem är in-

Skolbarnens egna stendockor.

köpta av konstmuseet i Nuuk.

Att få sitta på Anne-Mettes egenhändert knutna (inte skjutna) isbjörnsfäll, en stor blå rya på golvet i hennes hem, medan masker och tupilaker betraktar en och Anne-Mette låter Grönlands historia och saga blåsa kring öronen, det är värt att resa långt för.

Öppnar barnens ögon

Anne-Mette gör sedan åtta år tillbaka, ett storartat arbete på Kulusuk.

Samtidigt som hon öppnar barnens ögon för den egna kulturen och stöttar deras självförtroende, uppmuntrar hon fantasi och skaparkraft och visar dem att världen är stor. Större än Kulusuk. Det finns mer än det de har mitt för näsan. Det var den pedagogiska inställningen som förenade Anne-Mette och mig.

En annan sak som förenade oss när vi möttes, var till min förvåning... broderigarn! När den lilla landsbygdsskolan där jag arbetade, skulle läggas ner, försökte vi bemästra ilska, sorg och besvikelse genom att befästa, i verklig mening fästa, skolans och barnens historia i allas minne. Vi gjorde det med nål och tråd och fritt broderi. Vi broderade vår egen ay-

euxtapet! På resan till Grönland fick jag glada och kloka reskamrater, bland andra Karen Jørgensen som kom från Danmark med väskan full av broderigarn till barnen i Kulusuk. Efter att hon läst en artikel i Haandarbejdets Fremme nr. 3 dec. 2007 hade hon samlat in och skickat garn till Anne-Mettes broderiprojekt och nu hade hon ännu mer att lämna över. Tillsammans gick vi till skolan i Kulusuk. Där fick jag se Anne-Mette lära barnen att hantera en såg och svinga en hammare, men också trä pärlor på tråd, göra applikationer och brodera.

Barnen till Paris

Sommaren 2007 organiserade Anne-Mette en sommarkonstskola för eleverna i Kulusuk.

Att ämnet för sommarskolan blev konst var ingen tillfällighet. Anne-Mette arbetar mycket medvetet med estetiska ämnen. Dessutom var skolan i Kulusuk vald att representera Östgrönland på den stora internationella klimatutställningen i Paris, på Palais de la Découverte! Under Sommarkonstskolan samarbetade man med en professionell konstnär, Linda Ribber. Man ville se vad som hände i mötet med barnen sätt att se och konstnärens blick. Detta intresserar också mig mycket; frågan om hur man lär sig SE, inte bara titta

Sommarkonstskolans bilder visades, tillsammans med Linda Ribbers målningar, på utställningar inte bara i Kulusuk, utan också på museet i Tasiilaq. Överallt väckte bilderna uppmärksamhet, glädje och eftertanke. I Paris visades inte bara barnens målningar utan också deras handarbete och slöjd. Den utställningen gick sedan vidare till Sydvästgrönland, till museet i Qaqortoq. Barnen i Kulusuk fick visa att Östgrönland har en gammal, vacker och stark kultur och att de har mycket att lära den övriga världen.

Bok om Havets Mor

Nu är vårt mål, Anne-Mettes, barnens och mitt, att ge ut en bok baserad på den urgamla sagan om Havets Mor som fått sitt hår så smutsat av människorna, att hon inte längre vill sända föda till dem.

Ingen fisk, ingen säl. Havet är tomt. Barnen kommer att illustrera den! Jag gläder mig åt, att få sprida en berättelse från Grönland och låta barnen från Kulusuk komma till tals. Anne-Mette skriver i sin redogörelse från sommarkonstskolan:

”De overvejelser vi i planlægningsfasen havde haft om, at vi evt. ”overstyre” børnene ved at præsentere dem for et ”dagens tema”, kunne vi godt glemme. Efter bare to dage begyndte projektet at tage form på en måde, som vi ikke havde troet var muligt. Grønlands dyr i form av sneugler, isbjørne, hvaler, fugle, sæler, hunde og moskusokser, oprørt hav, snedækkende fjelde, blomsterdale, gammelt husgeråd, trædukker, kajaker og konebåde nærmest sprang ud av billederne med en fantasi, farveglæde og skaberkraft, som næsten tog pusten fra alle dem, som kom og kikkede på.”

Barn har den förmågan, att få snö att brinna!

Text och foto: Elisabet Härenstam

Elisabet Härenstam på båtfärd utanför Kulusuk.

Europa ska dricka grönländskt vatten

Det schweiziska företaget Greenland Spring Water har fått OK av Hjemmestyret att börja tappa vatten från Lyngmarksällan i en nedlagd fabrik i Qeqertarsuaq.

Vattnet ska marknadsföras som en lyxprodukt ibland annat Korea, Arabemiraten, Tyskland, Schweiz, Frankrike och Belgien. Det kommer att heta 938 efter vattnets ph-värde 9,38. 938 är också ett lyckotal i Asien.

För varje flaska som produceras ska företaget betala en royalty till Grönlands Landskasse. Produktionen ska ske i skift, först två och senare tre och sysselsätta 7-10 personer.

Grönlandsfönster på klimatkonferens

Climate Greenland på Nordatlantisk Brygge blir Grönlands utställning och fönster mot omvärlden när FN inviger klimatkonferensen COP15 i Köpenhamn i december i år.

Här ska Hjemmestyret visa upp Grönland som ett modernt samhälle som står inför helt nya utmaningar när det gäller utveckling av näringslivet. En utveckling som kommer att föra med sig ökande mängder av koldioxidutsläpp. Kanske inte så populärt på en klimatkonferens men enligt Hjemmestyret helt nödvändig för en självbärande ekonomi.

I övrigt kommer forskningen att få en framskjuten plats och med olika arrangemang ska man visa att Grönland vill ha en aktiv roll i klimatdebatten och sätta sitt namn på världskartan.

Grönland får nationalteater

Grönland har fått sin första teaterlag och den löst sammansatta teatergruppen Silamiut upphöjs nu till Nationalteater.

Silamiut, som i år har 25 år på nacken, har hittills fört en ekonomiskt bister tillvaro. Med sin nya status kan gruppen räkna med en ekonomi som täcker fast anställda både på och bakom scenen, fungerande lokaler och möjligheter att sätta upp teaterpjäser och turnera runt kusten.

Drömmen är ett eget teaterhus som uppförs intill kulturhuset Katuaq i Nuuk. Teaterlagen ger också utrymme för ett länge känt behov att utbilda en ny generation skådespelare.

Silamiut tänker inte låta jubileumsåret gå spårlöst förbi. I höst öppnar man med en ruggig spökhöreställning. Man har samlat spökhistorier från när och fjärran och skapat ett koncept som bygger på en blandning av berättande och agerande teater. Silamiut har också i flera år arbetat med att skriva om Ludvig Holbergs ”Jeppe på berget” till ”Grønlander-Jeppe” och man hoppas att föreställningen ska upp på scen 2010.

Ny språkpolitik

Ett länge efterlängtat förslag från Landstyret om en ny språkpolitik har nu lagts på Landstingets bord.

Förslaget slår fast att alla som bor permanent i Grönland har rätt att tillägna sig grönländska och danska men det är arbetsgivaren som ska utvärdera den enskilda individens behov av språkundervisning.

Språkgruppen GLDK låter sig dock inte nöjas med detta. I tidningen Sermitsiaq säger gruppen att kravet på att behärska både grönländska och danska stiger men möjligheterna att lära sig språken i praxis är små. Om en språklag skall få en mätbar effekt måste Landstyret ta fram undervisningsmaterial och ställa kvalificerade lärare till förfogande. Språklig integration är en samhällsuppgift och i detta tillfälle en uppgift för självstyret. Den måste ske redan i folkskolan.

Toppmöte om isbjörn

För första gången på 28 år möts isbjörnsnationerna i mars till toppmöte om det djur som idag framstår som en symbol för den pågående klimatförändringen.

Redan 1973 skrev dessa nationer under ett avtal för att beskydda isbjörnarna och deras livsmiljöer. 1981 möttes man i Oslo igen och beslöt att avtalet skulle gälla fortsättningsvis. Danmark skrev under avtalet den gången men har nu överlåtit förvaltningsansvaret till Grönland.

Det finns idag ca 25 000 isbjörnar i världen. I Grönland, Kanada och Alaska nedläggs ca 700 djur varje år. På Svalbard och i Rysslands arktiska områden är isbjörnen fredad men ibland skjuts isbjörnar i självförsvar. På Grönland är ungar och honor med ungar fredade. Isbjörnsjakt är i övrigt förbehållen licensierade jägare under vissa tider på året.

USA har placerat isbjörnen på listan över hotade djur medan Kanada t o m vill höja sina fångstkvoter då jägarna i

Nunavut är ekonomiskt beroende av troféjägarna från Europa och USA som utan vidare betalar 100 000 kr för att nedlägga en isbjörn.

Qaanaaqbor vill veta sanningen

Föreningen för strålningsskadade Thulearbetare har i danska Folketinget krävt att man inrättar ett laboratorium i Qaanaaq som ska undersöka vilka skadeverkningar vätebombsolyckan 1968 har fått på djur och människor.

Man vill ha en djupgående undersökning och pekar på att det är alltför många sjuka djur i området och många människor har fått hudsjukdomar och öppna sår.

Föreningen anser att USA mörkat uppgifter bland annat om mängden plutonium som spreds efter olyckan. Enligt amerikanerna handlar det om sex kilo plutonium, men i Qaanaaq tror man att det är mer. Föreningen kräver att USA släpper hemlighetsstämpeln och lägger korten på bordet.

Prisat guldmynt

Grönlands Nationalbank gav bildkonstnären Niels Motzfeldt uppdraget att skapa ett första guldmynt i en serie på tre med anledning av det internationella polaråret 2007-2009.

Han valde isbjörnen som motiv till myntet. En rejäl utmaning tyckte konstnären som måste teckna motivet lika stort som en frukosttallrik för att sedan klara att förminska till ett 20-kronormynts storlek. Han lyckades bra för myntet, som har valören 1000 kronor, har nu korats till världens vackraste guldmynt, utgivet 2007, på World Money Fair i Berlin.

Samtliga mynt i valören har präglats i

renaste guld från den numera nedlagda Nalunaqgruvan nära Nanortalik. Utropspriset med numrerat certifikat är 2 500 dkr.

Trots hot som klimatförändring och miljögifter har Niels Motzfeldt gott hopp för isbjörnens överlevnadsförmåga. Isbjörnen kommer med tiden att hitta sin rätta plats i vildmarken bara människorna ger den plats, säger han. På myntet har han avbildat en isbjörn som går mot betraktaren med ett rämnande isflak bakom sig, utifrån tanken att björnen med tiden skall vandra mot nya jaktmarker och kanske komma i konflikt med människor.

Kamikker på catwalken

Den grönländska nationaldräkten har inspirerat den danske designern Peter Jensen och hans nya höstkollektion har dragit applåder på catwalken i London.

Idén fick han på en resa till Nuuk. Peter Jensen gör också design för bl a NK i Stockholm.

Sista sidan...

Årsmöte den 29 mars

Söndagen den 29 mars kl 14 håller föreningen årsmöte på Norden i Fokus, Hantverkargatan 33 i Stockholm.

Efter årsmötesförhandlingarna serveras fika till självkostnadspris och där efter får vi besök av den franske grönländsspecialisten Damien Degeorges som ska redogöra för Grönlands roll i Arktiska Rådet och EU bl a.

Fred Goldberg

En resa i A G Nathorsts kölvatten i Östgrönland

Docent Fred Goldberg är Svenska Polar klubbens sekreterare och känd expert på polarhistoria.

Han kommer att kåsera om sin första resa till Grönland. Färden gick ofta i samma fjordar som AG Nathorst utforskade 1899. Fred tänker visa bilder både från Nathorsts och sin egen resa samt en kortare film för att vi riktigt ska komma i stämning. Ett samarrangemang med Föreningen Samhälle och natur i Norden.

Tisdag den 21 april kl 18.30 på Helgagatan 36 ingång 9 (T-bana Skanstull uppgång Allhelgonagatan) Entré 30 kr.

Filmdags

Föreningen har ett antal videofilmer till utlåning.

Bland andra Karen Littauers film om grönländska berättare, den grönländska spelfilmens *Lysets hjerte* och den kanadensiska inuitfilmen *The Fast Runner*. *Ved de frosne floder* är en film av den grönländske filmaren Isak Kleist. Den berättar om människor och natur i Diskobukten. Kan köpas för 200 kr plus porto.

Är du intresserad så kontakta sylvia.hild@comhem.se.

Skicka in din e-postadress

Ibland får styrelsen sen information om aktiviteter, föredrag och utställningar som kan intressera föreningens medlemmar.

Då kan vi informera om detta via e-post. Du som vill ha sådan information och kanske även vårt nyhetsbrev kan skicka din e-postadress till föreningens sekreterare, Joel Åsblom, asblom@rocketmail.com.

Föreningen på webben

På vår hemsida sverigegronland.com samt på Facebook (sök Föreningen Sverige-Grönland) kan du läsa vad som händer i föreningen.

Ibland hinner vi inte ut med programnyheter i Iluliaq utan då måste du aktivt bevaka hemsidan.